

KÕIGI MAADE TÕOLISED ÜHINEGE

RÜNNAK

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI

Uus küind

Nüüd valguseadraga küindma
me muredest mustavat maad!
End päästma uuestisündma,
ees koitude verevad raad.

Me südame salajas salus
on värisend haabade viis:
me sulased elumaa talus,
ei meile see koha hiis.

Kas põliseks püsima jääda
võib emade viletsusnutt,
kas isade ohked ja häda,
me rõhutud saatuse jutt?

Ei! Uute me aegade toojad,
käävartes meil sangarivõim!
Me tegijad, lõojad ja loojad,
me varjatud võimsate hõim!

Nüüd aatetõrvikud kätte,
meil tahet ja julgust täis rind!
Ei alatud tööd või jätta
töö, võitluse puhkenud ind.

Nüüd alaku kindlasti pikka
teed vaenulist võitma me ründ!
Toob lõikuse rohke ja rikka
me võitluse tulimaa küind.

Sotsialistliku töölisklassi ülesanded

Sotsialistliku Töölis-Internatsionaali 4. kongressi otsus tulunduskriisist

Anarhhia, mida kapitalistlik tulundus elab üle, ei või olla kõrvaldatud kapitalistlikku süsteemi kõrvaldamata. Laiades, ka mitteproletaarseis ringides elab viletsuse kuulmatu ulatuse suhtes veene, et kapitalistliku tulundussüsteemi asemele peab astuma maailmatulunduse plaanikindel korraldus. Rahvusvaheliste sotsialistlike parteide ja töölisorganisatsioonide ülesanne on soodustada seda teadvust kapitalistliku väärtulunduse aluspõhjuste paljastamisega, näidata teid sotsialistliku üldtulunduse teostamiseks, et kasutada praegust kriisi proletariaadi süstemaatiliseks võitluseks kodanlike klassivõitluse vastu.

Töölisklassi võitlus kapitalistliku tulundussüsteemi kõrvaldamiseks ja sotsialistliku tulunduse ülesehitamiseks peab proletariaadi huvides ole-

vikus olema seotud võitlusega kriisi ja kriisiohvrite häda pehmemdamiseks.

Töölisklassi võitlus kriisi vastu on samal ajal võitlus proletariaadi poliitilise võimu kättevõitmiseks. Ainult sel määral, kui ühe maa organiseeritud proletariaat kindlustab ja ehitab oma positsioone klassivõitluses, tal õnnestub pehmemdada kriisi tulemusi, häda ja viletsust maailmas ja kapitalistliku tulunduse kõrvaldamiseks kõrvaldada ka kriisid. Kunagi varem poliitika ja tulundus ei ole põimund nii selgesti kui praegu, kunagi varem rahvusvahelise proletariaadi kõigi jõudude pingutamine, ühtlus ja koostöö ei ole olnud nii vajaline kui sel kohutaval hetkel.

Kapitalistliku anarhhia ohvrid ei ole ainult tööstus- ja maatöölised;

sama kohutaval viisil kapitalistlik kontsentratsioon on võtnud keskkihide varanduse ja teinud nad vaeseks nii linnas kui maal, on valmistand haritlastele ja noorpõlvele elu ilma tulevikulootuseta. Proletariaat kutsub neid kapitalistliku tulunduse uusi ohvreid võtlusse ühise vastasega.

Sotsialism on inimliku solidariteedi ülim väljendusvorm. Ta apelleerib kõigile vaimseile ja kõlblistele jõududele, mis pöörduvad kapitalismi vastu, selle tulundussüsteemi vastu, mis rajaneb õigustamatuil klassiees-

õigustel ja takistab inimeste valdava enamiku vaba isiksuse arengut.

Ükski muu võim maailmas ei aita töölisklassile ta tulunduse ümberkujundamise määratus töös, ükski muu võim maailmas ei jõua teostada seda.

Töölisklass peab kasutama kõik klassivõitluse võimalused, et mõjustada kuulmatu tulunduskriisi surve all rahvusvahelises ühenduses kõigi sotsiaalse reaktsiooni päätetungide tagasilöömiseks ja sotsialismi ning tõelise rahvasterahu teostamiseks.

ROBERT GRIMM

Maailma tulunduskriis ja tööpuudus

(Kõnest Sotsialistliku Töölis-Internatsionaali 4. kongressil.)

Ülevaate saamiseks silmapilgu olukorrast jatkub vist, kui koostan pildikes tänaseist Viini ajalehist; mõned telegrammipäälkirjad kõlavad:

Fordi vabrikud seisavad, vähemasti 100.000 töötut. — *Paanikameeleolu Ameerika majanduses.* — *Puch'i vabrik Austrias seisab. Kakssada kunni kolmsada töötut.* — *Pankade surmine Ameerikas. Juunis 116 panka 213 miljoni dollarise hoiusummaga maksimised lõpetand.* — *Esialgne seis Opel'i vabrikus.* — *Dresdeni panga raskused. Valitsuse abiakatsioon.*

See lõige ühe päeva teateist näitab välguna, kuidas olukord on teravend mõne kuuga.

Millised abinõud kodanlus on võtnud tarvitusele kriisi vastu? Kapitalistid on leitud *ratsionaliseerimise* nõiasõna. Häda ja viletsus, lastesurevus ja enesetapmised on tulemuseks. Kapitalistid uskusid võivat korraldada tulundust kontsentreerimisega kartellidesse ja trustidesse. Resultaadiks on kontsentreeritud kapitalistlike rühmade rusikavõitlus omavahel. Kapitalistid uskusid võivat pääs-

ta olukorda krediitide stabiliseerimisega. Kokkulangemised, vapustused, üldine kindlusetus, usaldusekriis — see on resultaat. Kapitalistid ja valitsused on kutsund kokku tulunduskonverentse, mis pidid tegema otsusi rahvusvaheliste kaubandussuhete kujundamisest, tollide alandamisest, siseseveokeeldude kõrvaldamisest. Resultaat oli kaitsetollitamine pöörase astmeni. Nii seisame olukorra ees, mis ei ole kannatatav.

Iga vahend, mida kapitalistlik maailm on kasutand oma tulunduse saanerimiseks, on muutund needeks töölisklassile.

Mida elame praegu üle, on sotsiaalsete ja kultuuriliste väärtuste alatasane häving, kogu rahvuste pikaline vaeseksjäämine, riikliku ja ühiskondliku korra kaitstud nälginine.

Kriisi ei või kõrvaldada pikemaks ajaks ilma kapitalismi kõrvaldamiseta, ei saa korda ühiskonda ilma sotsialistliku plaantulunduseta!

Seda peame täna enam kui kunagi ja mõjuvamat kui kunagi tooma tööliskonna silmade ette.

MIKS USULE PEAB KUULUTA TAMA SÕDA?

Tahame kõrvaldada teelt kõik, mis osutub üliloomulikuks ja üliinimlikuks, ja sellega eemaldada ebatõelikkuse, sest inimliku ja loomuliku püüded üliinimlikuks ja üliloomuli-

kuks on kõige ebatõelikkuse ja vale juur. Sellepärast oleme kuulutand sõja ka usule ja usulistele kujutelmadele, ja meie ei muretse sellest, kas meid nimetatakse ateistideks või kuidagi teisiti.

Friedrich Engels.

Sotsialistliku töölisliikumise tee

Internatsionaal valmib ja laieneb.

Sotsialistliku töölisliikumise uuestisünnist (1923) tänavu Viimis peetud Internatsionaali kongress oli neljas. See ei olnud veel *valmis* Internatsionaali parlament: ei ole veel kõigil mail leitud organisatsioonilist ühtlust proletariaadi ridades, ei ole veel suudetud kogu maailma klassivõitluse alusel organiseerind proletariaati tõmmata ühte ühtlase organisatsiooni. Veel enam: veel on maailmasõja hävitustöö jäljed liig tugevad praegusegi Internatsionaali piirides. Sotsiaalpatritism ei ole taganend veel igalpool sotsialistliku internatsionalismi eest, veel on sotsialistlikes parteides neid, kellele oma maa valitseva klassi huvid on kõrge-
mad võõra maa ja rahvusvahelise tööliklassi huvidest. Emile Vander-
velde, Internatsionaali esimees ja Belgia sotsialistliku partei juht, mägib kibedusega, kuidas üks Belgia sotsialistlik parlamendisaadik alles hiljuti hoobelnud, et ta ei ole annud pärast sõda kätt ühelegi sakslasele. Kui sellised on usaldusmehed, mida siis võib nõuda hulkadelt! Ja edasi: Internatsionaali kuuluvate parteide poliitika ei ole veel kujunenud; see ei ole veel kristalliseerunud igalpool sotsialistlikuks, teisel ei jälgi küllalt reaalseid olukordi. Enam kui kaheksa aastaga uuestisünnist alates Internatsionaal ei ole suutnud kujuneda selleks, mis ta peaks olema.

Kuid Internatsionaali lõõgijõud siiski on suur! Hoolimata töölisliikumise osalisest lõhestumisest, sotsialistlik liikumine on kasvand massiliseks kõigil Euroopa mail, ta on arenemas Jaapanis, Indias, Hiinas ja Lõuna-Aafrikas, nii Ameerika Ühendriiges kui Lõuna-Ameerikas ta teeb suuri edusamme. Kõigi maade sotsialistlik liikumine sammub edasi, sammub kiiresti ja kindlasti edasi fašismi kiuste, kriisiaegade ja kohutava tööpuuduse kiuste — sammub edasi tööliklassi organisatsioonilise ühtluse tähe all, sammub meie päevade pöörde tähe all.

Kogu tähelepanu koondub tulunduskriisile.

Möödunud kongressi päevakord, selle komisjonid ja üldkoosolekud olid koondunud maailma tulunduskriisi ümber, kapitalismi kriisi ümber. Esimesena päevakorras olev *sõjahüdaohu* küsimus oli seotud tulunduskriisiga saja sideme abil: ei ole ju sõda muud kui *tulunduslik* nähe, ei teki sõda teisiti kui erimaa-
de kapitalistide võitlustest, ei ole mõjukat sõjavastast võitlust teisiti kui kapitalistliku tulundussüsteemi kõrvaldamisega. Jäiid siis ka varju need väikesed vahendid, mida soovitas Belgia referent De Brouckere ühes vastava komisjoniga: mõjustada märgukirjadega Rahvasteliidu kindralist koostuvat desarmeerimiskomisjoni sõjavägede vähendusele. Mitte põhjusega ei avaldand oma umbusku sellise radikaalse, teadliku poliitika kaga partei kui Šveitsi esindaja Arthur Schmidt sellesse aktsiooni. Rahvasteliit praegusel kujul ei ole muud kui valitseva klassi instituut, see ei ole muud kui kapitalistliku klassi esindus. Ja sellepärast sotsialistlikule proletariaadile jääb sõjavastaseks relvaks võimsa sõjavastase veendumuse kasvatamine ja oma revolutsiooniliste ridade koondamine tegelikeks sõjavastaseiks aktsiooniks, olgu siis üldstreigiga, olgu relvastatud võitlusega, olgu sabotaažiga — arvestades tegelikkku jõudu.

Aktuaalseks küsimuseks tulunduskriisi pinnal oli demokraatia küsimus Kesk-Euroopas, täpsemalt: Saksamaal. Küsimust käsitles *Otto Bauer*, Austria sotsialistliku liikumise juht ja üks rahvusvahelise töölisliikumise targemaid päid. Baueri kõne oli — ja kes Bauerit on kuulnud kord kõnelemas, sellesse mõjub aastate kes-
tes ta lihtne, südamluk, aga läbitungiv laad — vastus konkreetsele küsimusele: mis praegusel momendil tuleb teha proletariaadi huvides Saksamaal? Saksamaa kapitalism on jõuetu, Saksamaa kodanlus otsib pääsu veel fašismist. Fašismi jõud

on ähvardav. Töölisklassi seisukord on meeleheitlik. Mis teha?

On kaks teed sotsialismiks. Kumb neist on meie tee?

Bauer vastab: kui võimalik, hoida alal poliitilist demokraatiat, et selle varjul koguda töölisklassi jõudu; kui see võimatu? Kui fašistlikud võsaröövliid täna või homme alustavad päletungi? Mis siis?

„On mõeldavad kaks teed sotsialismi teostamiseks“, vastab Bauer. „On mõeldav üks vägivalda tee, diktatuuri tee, terrori tee, millele meelitleb kõigi maade töölise laiu masse Vene revolutsiooni maailmaajalooline tee. Jaa, meie, ei salga — sest Venemaa näitab seda —, et ka sel teel produktsioonivahendid võivad olla kistud kapitalistide käest, et varanduseliste klasside omandus- ja haridusmonopol võib olla purustatud, et võib olla tehtud katse asendada kapitalistlik anarhia ühiskondliku produktsiooni plaantulunduse organiseerimisega.“ Kuid see on ka suurte ohvrite tee, suurte keeldumuste tee. Veel ei ole Venes sotsialismi, selle asemel aga riiklik kapitalism. Kuid on teine tee, ja see on demokraatia tee, töölisklassi poliitiline kasvatus. Kui aga kapitalism ähvardab poliitilist demokraatiat fašismiga, „kui töölisklassilt võetakse demokraatlikud võitlusvahendid, siis ta peab võitlust teiste vahenditega“.

See oli kogu tänapäeva revolutsioonimetoodika, mille Otto Bauer esitas oma kõnes. Küll leidis ka teisi häáli, pigemini: teisi varjundeid. Maxton, Inglise iseseisva töölispartei kirglik kõneleja, nõudis, et Internatsionaal keelaks Saksa parteil kodanlaste toetamise ja koostöö nendega igal kujul; Ehrlich, Poola „Bundi“ esindaja, „tark pää ja rahulik kõneleja, kes oskab teravalt formuleerida oma rünnakuid“ (Arbeiter-Zeitung), paljastas seda kahju, mis on tulnud sotsialistide koostööst kodanlastega nii Saksas kui Poolas ning ütles: „Meie näeme ainult üht teed demokraatia kõvendamiseks ja päästmiseks, see on **töölisklassi võimuhaaramine** sihiga muuta formaalne demokraatia sotsiaalseks demokraatiaks.“ Ja viimasele nõudele ei võidud vaielda vastu, pidi ainult küsitama: kas

töölisklassi ühtlus juba on arenend selle määrani, et ei oleks hädaohutu see võimuhaaramine?

Revolutsiooniline tulunduslik võitlus.

Pääküsimus kongressil oli siis **maailma tulunduskriis ja tööpuudus**. Aruandjaks oli Sveitsi partei juht Robert Grimm, revolutsionäär ja revolutsioonilise partei esindaja. Kõnelejale on selge, et tulundusanarhiats tööpuudus ja viletsus ei või kaduda enne, kui on kukutatud kapitalism ja asendatud sotsialismiga. Kuid niikaua? Kas oodata maailmarevolutsiooni hääd päeva, niikauaks aga lasta töötatöölise määratuil hulkadel võõrduda töötavast proletariaadist? Kas lasta nii süveneda lõhel töötavate ja töötute vahel? Kas lasta tööpuuduse kaudu passiivsuse ja ükskõiksuse vaimul levida tööliskonnas? Ei — **tööpäeva lühendamisega** peame võimaldama tööd töötuile, ja selle esimeseks astmeks olgu **neljakümneltunnine töönädal**, mis on vaja võidelda kätte juba kiires korras. Meie praegune töö on ühendada ühte võitlusfronti kriisist kannatav tööstustöeline, kriisi surutud maatöeline, kriisi tõttu proletariseeruv väikemaaapidaja, kapitalismi arengu tõttu hävitatud käsitöeline, lootusetult tulevikku vaatav haritlane ja noor, keda töö ei oota ees. See ühendus võimaldab sotsialismi.

Mis on selle kongressi tulemused?

Kongress ei annud iga maa tööliikumisele selgel sõnal väljendatud ülesandeid; ta ei annud käskusid, vaid *kutsus* teostama ettevõtetud sihti. Kuid ta andis selge analüüsi olukorrast ja sotsialismi teostamise eeldustest: selleks on ühtlaselt organiseeritud töölisklass, sotsialistlikult juhitud töölisklassi liitlased.

Käesolevad aastad sotsialistlikku tööliikumises tähendavad proletarsete jõudude kogumist ja töölisklassi ning proletariseeruvate keskihtide sotsialistlikku teadvustamist. On see saavutatud poliitilises demokraatias, siis võib astuda edasi; on astunud esimene samm sel teel, on võimalik saavutada igapäevavõitlusega avaramaid võimalusi selle töö jätkamiseks, on võimalik samm lähemale suure ja otsustava võitluse poole.

„Nii õudne kui ongi aeg, nii vähe põljust meil on ometi kahelda meie ülesande õnnestumises. Juba valitsevate klasside ääralad hakkavad pudenema, juba vapustub usk kapitalistliku tulundussüsteemi häädusse ja paremusse, juba kõiguvad selle

tulunduse tugevad toed. Internationaali ülesanne on selgitada tööliskonnale nende muudangute mõtet, kutsuda töölisi võitlema omade huvide eest ja käia nende eel selles võitluses kindlalt ja sihiteadlikult *uue aja lipukandjana*“ (Robert Grimm).

ILJA EHRENBURG

Pierre Chardain'i ümberpööramine

Ratsionaliseeritud autovabrikus.

Citroen'i vabrik on suurepärase sissesäädega. Selles ei ole ainult välimaa masinad, sel on ka keskküte, võimsad ventilaatorid ja klaaskatused. Härra André Citroen on väga haritud vabrikant.

Citroen'i vabrikus on töös 25.000 töelist. Need on kõnelnud kord mitmesuguseid keeli. Nüüd nad vaikivad. Vaatate hoolega nende nägusid, võite märgata, et need inimesed on tulnud mitmesuguselt mailt. Siin on pariislasi ja araablasi, venelasi ja bretoone, provansaale ja hiinlasi, hispaanlasi ja poolakaid, neegrid ja annamiite. Poolakas kündis kord põldu, itaallane karjatas lambaid ja Doni kasak teenis usklikult ja truult tsaari. Nüüd nad on seisavad kõik ühe lindi ääres. Nad ei kõnele üks-teisega. Kordkorralt nad unustavad inimlikud sõnad. Sõnad, nii soojad ja koredad kui lambanahk või äsja lõigatud põllu kõrrestik.

Nad kuulavad masinate hääli. Igaüks karjub omal viisil. Hiigelhaamid mürisevad. Freesmasinad kriiskavad. Puurmasinad nagisevad. Pressid mütsuvad. Šleifpingid ragisevad. Plokirullid hoigavad ja raudkett vilistab kahjurõõmsalt.

Masinate hulumisest provansaalid ja hiinlased jäävad kurtideks, nende silmad jäävad klaasisteks ja tühjeks. Nad unustavad kõik maailmas, taeva värvi ja oma kodukülakese nime. Nad jätkavad mutrite kinnikeeramist. Auto peab olema hääletu. Inseenerid istuvad ja mõtlevad, kuidas oleks võimalik ehitada tumm mootor. Need ventiilid siin püüavad veel kõnelda: peab töötama veel ventiilidega. Ostja on nii närviline. Neil,

kes seisavad lindi juures, ei ole närve. Neil on ainult käed: mutter lahti keerata, panna ratas külge.

Citroen'i agendid teevad reklaami merele ja mägedele. Loire'i kaldale, Alpiorgudele, mändidele ja osoonile. Citroen'i töökodajad on täis masinate halba õhku. Need on mürggaasid. On kuuma õli haisu, hapete torkavat auru, piiritust, bensini, värve ja lakki. Metallid peitsitakse hapetega, — töölised saavad nahapõletikke. Metallid puhastatakse liivatolmuga —, tiisikus lehvitat töölise üle.

Metalli lakitakse automaatsete purskaparaatidega —, lõhnad mürgitavad töölisi. Valamistöökodades töölisele purskub õli ja väävlit vastu silmi, kordkorralt nad ei kannata enam päikesevalgust. Aga töökodades ei ole päikest. Nad jätkavad raamide ärakandmist, milleks neil oleks vaja silmi, kõrvu või elu? Neil on käed, nad seisavad jooksulindi ääres.

Üks uus mees küsis Pierre Chardain'ilt:

„Kas tuled õhtul koosolekule?“

Pierre raputab peäd — ei, ta ei tule.

Uus mees veel ei ole kogend, ta ei tea midagi. Ta usub raamatuid ja kõnesid, eneseharimisringi ja maailmarevolutsiooni. Pierre ei usu enam midagi. Kui tema veel oli noor, ta töötas vaiksel ja rahulikul. Ta töötas kümme tundi, aga kunagi ta ei peatand. Ta armastas siis tööriistu ja rauda. Ta töötas naudinguga. Ta õppis oma käsitööd. Siis ta luges raamatuid ja käis koosolekuil. Ta uskus töölise võitu ja inimeste venastust. Siis selgus, et ta võimed

on liigsed. Freesmasin töötab sa-
jandiku millimeetri täpsusega. Pierre
enam ei juhtind oma masinat, masin
hakkas juhtima teda. Nüüd ta kin-
nitab suletopse. Ta on unustand in-
imeste vennastuse. Ta on mõistnud
ainult: see ei muutu, lint jookseb.
Selle vastu kõik väited on võimetud.
Kui ta karjuks, ta aetaks minema.
Tema asemele pandaks keegi teine,
mõni neeger või poisike. Kes ei saaks
hakkama suletopside kinnitamisega?
Pierre enam ei käi koosolekuil, ta
hoidub eemale seltsimeestest. Mis
jaoks inimene vajab inimesi? Et nen-
dega vaikida?

Ta naine unistab veel:

„Kui meil on õnne, kolime Van-
ves'i. Sää! on puhas õhk.“

Pierre vaikib. Kas temal oleks
õnne? Suletopsid jäävad ikka sule-
topsideks. Kui lisatakse viis sous'd
palka juurde, siis või läheb kalli-
maks. On Vanves'is puhas õhk? Võib
olla. Aga Vanves'ist vabrikusse on
tund tulla, tagasi tund. Ta aga alati
on väsinud! Imelik väsimus on see.

Ta võiks nüüd, ta arvas, lõhkuda
koorma puid või joosta kilomeetri
hingetõmbeta. Ta keha ei ole väsinud,
väsimus on pääs. Ruttu kinnitada
suletops, enne kui masin on läind!...
Ta unustab seltsimeeste näod ja nim-
med. Ta ei mõista, mida ta naine
küsib. Ta viipab ainult kaeblikult:
Jäta mind ometi!...

Härra André Citroen võib olla ra-
hulik. Pierre Chardain kinnitab oma
viimse tunnini suletopse. Tema ei
tee kunagi revolutsiooni. Masin tun-
neb oma tööd, ta on lõhkund inimese
ja koostand uuesti. Ta käed liigu-
vad nüüd rutem, ta silmalaud vöp-
puvad harvemini. Väliselt ta on na-
gu harilik inimene. Tal on kaelaside
ja vest. Ta käib kinos, aga temaga
ei saa millestki kõnelda. Ta ei ole
õieti enam inimene. Ta on ainult
osa jooksulindist: polt, ratas või
kruvi. Ta ei ela nagu teised inime-
sed, lihtsalt et süüa, magada ja
naerda, ei, tema elu on sügava mõtte
täidetud — ta elab autode valmista-
miseks: 10 PS, hääletu käik. Teras-
töld...

ERNST FISCHER

Kõmukirjandus ja sangarmüüt

Kunst on elu aseaine, elu ilma rii-
sikota. Inimene tahaks lennata üle
ookeani, vallutada India, olla suure
saatuse joovastatud; aga kes võib
seda, kellel on jõudu ja hoogu ja jul-
gust? Nii ta laseb kõike ees elada,
mida ta ainult fantaasias võib elada
järele; kunstiteoses see on täiuslik,
ta naudib põrgussekkumist ja
tõusu taevavõlvile, põletamata oma
käsi leegis. Inimene tahab saada ise
müüdiks; ta tahab maailma veel
kord, kõigi selle probleemide ja ras-
kustega. „Happy end“ (õnnelik lõpp)
on suur nõue sellele kunstile (see
happy end võib olla traagiline, võib
olla sangari hukkumine, aga hukku-
mine müristamise ja välguga, hiil-
guse ja muusikaga, mitte vähepak-
kuv, rahuldamatu lagunemine, mis
on peaaegu kõigi inimeste saatust).
Suur heroiline elu on kunsti sisim
ilu, võit hariliku üle, hõljumine ime-
riiki.

Otse seda „hää kirjandus“ ena-
masti jätab puudu inimestele. Koh-
tusaaliteates, detektiivromaanis, seik-
lusfilmis, igalpool nad leiavad müü-
dilise sündmustiku hiilgust, harva
nad leiavad seda oleviku hääs kir-
janduses.

Shakespeare ja Balzac, Byron ja
Schiller on säilitand sangarmüüdi,
psühholoogide, naturalistide, tõeli-
susefotograafide kirjandus salgab
selle. Professorid, kes kiidavad „Ni-
belungide laulu“ ja neavad Metsiku
Lääne filmi, eksivad sajandite roos-
tesse; kreeka muinasjutusangarite
saatust võiks võltsimatult muuta sen-
satsioonilisteks teadeteks, ja enami-
kust sensatsiooniteateist võiks vor-
mida müüdid täis verd ja suurust.
Aga professorid ei taha sellest mi-
dagi teada; nad kaebavad ainult, et
massid eelistavad halba kirjandust
hääle kirjandusele.

See on mõttetus. Ei ole kalduvust

KOKKUSAAMINE SÄREVERES

Tallinna ja Tartu ühing külastasid 9. augustil Särevere ühingut Järvamaal, kes oli korraldand suure ja huvitava aiapeo

Tallinna N. S. üh. fotoring

hää kirjanduse vastu, kuikaugelt see on hää, vaid kui võrra see vastab ühe haritlasrühma nõudeile, mitte aga massi nõudeile. Näide: paljud töölised hoiuvad instiktiivselt eemale töölisromaanest. Mispärast? Enamik töölisromaanide kujutab proletariaadi kannatusi kõige hallimalt, proletari olemasolu mahasuruvat lootusetust; aga et neil on halb, seda teavad proletariid ise, selle kogemiseks nad ei vaja luuletajaid. Küll aga nad vajavad luuletajat, kes näitab neile, kuidas võidetakse kodanlike maailma vastupanu, kuidas tõustakse vabalt ja julgelt häda pinnalt, kuidas saadakse töö ja mässu sangariks. Nad vajavad luuletajat, kes vabastab neis seotud ja sõlmitud sangari, kes kujutab neid mitte nagu nad vegeteerivad igapäeva kurva taeva all vaid kuidas nad saavad aktiivseiks ja loovaks vabaduse ja revolutsiooni avara taeva all. Sellepärast nad armastavad Upton Sinclair'i vahvat Jimmy Higgins'i, sellepärast Jack London'i ja Traven'i proletariaadseid seiklejaid, sellepärast Vene revolutsiooni kõiki kujusid, kelle olemasolu ei ole tume kannatus vaid kirklik aktiivsus. Sellepärast nad armastavad Vene filme, ja kõige enne „Soomusristlejat Potjomkin'it“, meieaja kauneimat sangarilaulu.

„Miiniristleja Potjomkin'i“ edu on olnud suurem kui kõigil Tom Mix'i filmidel; ja nõnda „hää kirjanduse“ raamatud ületavad kõik kitši ja kõ-

mu, kui nad on meie sajandi sangareposed. Kellermanni romaan „Tunnel“, tehnika, töö, sangarliku inseneri muut, Remarque'i „Läänerindel muutuseta“, sõjamüüt, ühe generatsiooni sangarmüüt, on pakkund üle kõigi detektiivromaanide edu. Aga kirjutada edu jaoks, seda peetakse praegu tihti autuks. Edu küsimus see aga on, sest kunst ei ole armsa jumala eralõbu vaid inimlik vajadus; seda vajatakse elu alalhoidmiseks, et üldse võida elada maailmas.

Kas peab loobuma tõest, kas peab võltsima tõelisust, kui jutustatakse müüte ja kirjutatakse muinasjutte? Ei sugugi. Meieaja armastatuim kunstnik on leidnud tõe ja ime, tõelisuse ja hingeunelma sünteesi, piinatud, tallatud ja siiski triumfeeriya inimese müüdi, elu nõidusliku ringi, mis piirab karmilt kitši ja kõik südameväärtused, milles kõik olemasolu raskused on tunnustatud ja naerutuse ning häduse heroismiga võidetud. See kunstnik ei tule kirjutuslaua tagant vaid filmiateljeest; see kunstnik, Charly Chaplin, on näidand meile kõigile, et on olemas selline tundmatu sangarlikkus, rõhutute ja solvatute pateetikata apteoteos mida enne teda on aimand ainult vähesed kunstnikud. „Soomusristleja Potjomkin“ ja „Kullapalavik“, nõnda siis kaks filmi, on proloog uuele massikunstile; ükski oleviku kirjanduse teos ei küüni nende filmideni.

ERNST REINHARD (Šveits)

Töölisklass ja demokraatia

Kesk-Euroopa demokraatia on praegu vihaste vaenlaste rinde ees; ta tunneb oma saatust, nagu see on. Aga ta ei tunne oma kaitsjaid. Ei ole praegu ühtki väikekodanlike ideoloogide kihti ta ees; need on täiesti pudened, langend või jooksnud vastase leeri. Ta ainsad kindlad kaitsjad on praegu sotsialistlikud töölised. Tööliskonna klassihuvide oma olulises osas satuvad kokku demokraatia huvidega; demokraatia huvid on seotud eranditult sotsialistlike töölise huvidega. Kes kunagi teeb kahju tööliskonna huvidele, õõnestab demokraatia aluseid, lööb ta kaitsjaid.

Vormilise demokraatia kõrval praegu kogu Kesk-Euroopas on tulundusliku aristokraatia võim, kes teenib demokraatiat senni, kui viimane alistub temale, aga on täieliselt talle surmavaenlane, ja ta poliitiline süsteem on fašismi tulunduslik feodalism. Nagu demokraatlik ja proletaarne klassihuvi langeb ühte, nii satub ühte ka trusti- ja kontsernikodanluse fašistlik ja suurkapitalistlik huvi.

Tulunduslik aristokraatia on püstitand vormilise demokraatia kõrval kõigil mail kõrvalvalitsusi, mis valitsevad riiki juba nüüd tunduval määral; üksikuis Kesk-Euroopa riikides rüüvõim igal ajal võib siirduda avalikult sellele kõrvalvalitsusele, mis aga, juba võimu juures, enam ei tee viga, sallides oma kõrval demokraatlikku kõrvalvalitsust, nagu viimane praegu peab seda sallima. Teatakse, kuidas fašism saab hakkama oma vastastega, kelle ta hävitab mitte üksi poliitiliselt, vaid ka füüsiliselt.

Demokraatia elu on senni hädaohus, kui ta suleb silmi fakti ees, et tulundusliku aristokraatia huvid ei ole ühendatavad tema omadega, ja kui ta ei tee kõike enese täiendamiseks, kujundades demokraatlikuks ka oma tulunduslikud alused.

Algtööstuse ja krediidi sotsialiseerimine on praegu paratamatu tingimus demokraatiale, mis võib elada, kui ta saab sotsialistlikuks demokraatiaks.

Tööliskond praegu ei asu kaitsma.

väikekodanlast demokraatiat; see võib püsida ja tarbekorral langeda tema oma asja, proletaarsete demokraatia kasuks. Tööliiskond alles siis tormab kogu hooga võitlusse, kui ta juhatus on osand talle tõestada, et

tänapäeval ei ole kõnet demokraatia kaitsmisest vaid fašismi kapitalistlike aluste ründamisest. Julgust ja raudset tahet oma vaenlaste tagandamiseks vajab praegu demokraatia sotsialistlik kaitsevõim.

KARL AUSCH

Kuidas häätegu saab needuseks

Kell kümme öösel. Pime tuba. Petrollambi vilkuva tule juures õmbleja teeb väsind, haigete sõrmedega piste piste järele. Särk peab saama veel täna valmis, pisut peab olema täna teenitud; nälg piinab liiaks! Valutagu selg veel enam, ähvardagu põlevad silmalaud veel enam langeda kokku, särk peab saama valmis. Veel on nõobiaugud lõigata ja ömmelda... vaevane, aegarööviv töö. Mitu tundi see kestib?

On see tõelisus? Ei, see on minevik! Praegune tõelisus on selline:

Masin, moodsa tehnika saavutis. Lõikab ja õmbleb ise kõik nõobiaugud; inimese käsi määraku ainult suuruse. Siis läheb: üks nõobiauk teise järel pöörase kiirusega. Masin teeb 32 õmbleja eest. Samal ajal, kui senni 32 naist valmistasid igaüks ühe nõobiaugu, masin lõikab ja õmbleb 32 nõobiauku. 32 naistöölist on hoobiga üleliigsed. Võivad minna koju saama töötatöölise toetust.

Teine masin. See õmbleb nööpe ette 3.600 nööpi päevas. Igaüks täpselt 18 pistega. Kokku 64.800 pistet. Ta ei väsi seejuures, ei tunne valu seljas ega põlevaid silmi. 64.800 piste järele sama värske kui töö alul. See on nõobiõmblemise masin, nõobiaugumasina õde.

Kuulakem edasi, mida tõelisus teab jutustada särki tekkimisest. Alul on kangas, ja lõpul kenasti kokkupandud särk. Nende vahel on 54 peatust, 54 käeliigutust, nõobiaugumasin ja nõobiõmblemise masin kaasa arvatud. Kuramus, see peab kestma kaua! Kaugeltki ei! Kestab kõik kokku kaks tundi. Lõikamisest — seda teeb loomulikult ka masin — valmis pandud särkini 54 peatust kahes tunnis; kokku kakskümnendikku minutit igale 54-st töö-

protsessi osat. Ja kahe tunni kestes särk on valmis, on valmis sadaid, tuhandeid, kümneidtuhandeid särke. Õmbleja katusekambris võib minna; kes vajab teda veel, kui masinad teevad särke nii palju kui vajatakse; ei, enam kui võidakse osta! Ratsionaliseerimine on tõrjund õmbleja kõrvale, on kiskund ta nõela ja niidi käest. Tuhanded, sajadtuhanded, miljonid tööliised kogu maailmas on visatud välja tööprotsessist ja määratud näljale, hädale.

□

Kes ei tunneks Sileesia kangrute mässusid, mida peeti alles sissetoodud — ah, veel primitiivsete — masinate vastu, kuna need kuradiriistad tegid üleauruseiks tuhanded tööliised; kes ei oleks kuulnud Inglise masinahävitajaist, kes lõhkusid masinaid, kuna need — väheteadjate eksitus! — tegid masinaid vastutavaiks oma viletsuse eest? Praegu on nagu saja aasta eest Inglismaal, kui puuvillaketrajad lõhkusid uusi masinaid; on nagu neljakümnendail aastail Sileesia mäestikus, kui meeleheitel kangrud asusid Preisi soldatite püsside ette. Masin surub inimese kõrvale. See on täna nagu saja aasta eest. Siin mõned näited.

□

Klaasivabrikud kasutavad poolautomaatselt käigushoitavaid puhumismasinaid. Puhumismasinad on tõrjund peaaegu täiesti kõrvale puhumise suuga.

Rüdevabrikus uute eriliselt korraldatud õmblusmasinate tõttu, mis on seotud karmi tööjaotusega, kolmandik õmblejaid on saand üleauruseiks. Kodutöölise arv on langed 80-lt 10-le.

Saapavabrikus massiartiklite valmistamisel on siirdutud jooksvale lindile. Lint määrab üksiku töölise töötempo. Selle meetodiga on saavutatud, et paar saapaid, mida seni valmistati neli kuni viis päeva, on nüüd valmis 7 tunniga.

Mõnes *suhkruvabrikus* suhkrunajiste laadimine vagunist on korraldatud vee abil. Sellega iga vabriku igas vahetuses vabaneb umbes 20 töolist, kuna masina korraldajaks on vajaline ainult üks mees.

Tööjõu tugevam pingutus ja teravam käitisedistsipliin ühes suures *kummivabrikus* viimase viie aasta kestes on toond töölise vähenemise 14.000-lt 10.000-le ilma produktiooni vähenemiseta.

Ühes *metallivabrikus* enne ratsionaliseerimist 280 töolist valmistas aastas 50.000 voodit. Pärast käitise ratsionaliseerimist 200 töolist võis produtseerida 82.000 voodit. Ühe töölise tootmisjõud on kasvand kahekordseks!

Üks *terasevabrik* on ratsionaliseerind oma katlad. Nende jaoks on nüüd vaja 10 meest endise 84 asemel. Samas vabrikus uue küttesüsteemi tõttu 20 töolist jäi liigseks.

□

Nii masin surub inimese eest. Praegu on nagu saja aasta eest — ei, on palju võimsam, palju tormilisem, palju haaravam. Aurumasin oli *esimese* suure tööstusliku revolutsiooni põhjuseks. *Teine* suur tööstuslik revolutsioon areneb praegu meie silmade ees; oleme selle kasutajad ja selle ohvrid ühtlasi. Teine revolutsioon areneb *ratsionaliseerimise* tähe all.

Sellest kõnelevad ettevõtjad, selle ees värisevad töölised, selle ees painduvad maailma raha- ja tööstuskuningad. Tuhandis laboratoriumites, joonistussaalides uuritakse, proovitakse, arvestatakse, et avada ratsionaliseerimisele tee. Keemikud, insenerid, organisaatorid, statistikud, arstid, tulundustegelased piinavad oma ajusid, ohverdavad oma ööde magamise uute masinate, täiendatud töömeetodite leidmiseks. Teras, süsi, elekter, ikka uutes kombinatsioonides, ikka peenemas koostöös, asetavad maailma hämmastusse. Töötava inimese lihased, närvid, aju

on katseobjektid, on matemaatilised suurused, mida jagatakse ja kasvatakse — elav, kannatav inimene kaob tasuvusarvestuste, kalkulatsioonide ja bilansside taha.

Ratsionaliseerimine on tuhandeid autod, väheste tundidega heidetud jooksvalt lindilt; see on pangad, mis kuuekümnekorkeis pilvelõhkujais hoiavad käigus sadasid miljardide; on ettevõtted, mis levitavad oma valitsusala Kap'ist Põhjani, Atlandi ookeanist Vladivostokini; on kaubad täis toredust, asetatud turule, millel puuduvad ostjad.

□

Aga ratsionaliseerimise *teine pale*: seisavad vabrikud, pöörases võitlusvõitluses alla jäänd; sajadtuhanded, miljonid töötud, lahutatud kapitalistliku tulunduskorra ülepääsmate tõketega masinaist ja tooraineist; alatoidetud lapsed; roimade, prostitutsiooni, enesetapmiste tõus.

Praegu on sarnane kui saja aasta eest, ainult võimsam, tormilisem, haaravam. Ja ometi teisiti!

Tol ajal löid Inglise masinahävitajad, kes jõuetus vihas purustasid kudumismasinaid ja aurukatlad. Sileesia kangrud, kes löid puruks riidevabrikud. Ja need uskusid, seis-tes purustatud käitiste ees, olevat võitnud vaenlase.

Ajalugu on õpetand neid tundma oma eksitust. Sada aastat arengut on olnud karm, kuid hää kool. Inglise masinahävitajate ja Sileesia kangrute järglased on kogu maailma organiseeritud, *teadlike* töölise miljonitevägi.

Nad mõistavad: masin ei ole vaenlane; masin, mis võtab inimeselt raske töö ikke, mis suurendab ta jõu sajakordseks, tuhatkordseks, mis on kogu tsivilisatsiooni alus, mis äratub inimeses vajadusi, ja nende rahuldudes annab hoogu uuteks nõueteks, ikka uuteks saavutisteks.

Ei, masin on töötava inimese sõber ja abiline!

Kus aga on vaenlane? Kes on süüdlane seisvais masinais, miljonis töötuis, kellel on südametunnistusel alatoidetud lapsed, ületäidetud vanglad, enesetapjate vägi?

Vaenlane on *ühiskondlik kord*, mis koondab võimu kogu maailma tulunduse üle väheste kätte; masi-

nad, vabrikud, maa, maapõue rikkuseallikad annab kapitalistide kitsale kihile ja annab nende kätte miljonite töötavate inimeste saatuse.

Saja aasta eest ebateadlikud, viletsust kannatavad töölised ründasid masinaid. See oli võitlus tuuleveskite vastu.

Täna haritud, eneseteadliku proletariaadi miljonitearmee ründab ühis-

kondlikku korda, mis lubab nälgida ja külmada inimestel täite aitade ja täidetud magasinide juures.

See on võitlus, mis peab viima lõpule.

Alles siis inimene saab tõeliselt masina peremeheks; alles siis iga tehniline parandus, iga tehniline edusamm saab õnnistuseks maailmale.

ED. REINING

Reis Inglismaale

Mõni külastuskäik King's Lyon'i, väikesse Pärnu taolisse linna, ja siis järgmisel päeval rongiga Londoni, tõelisse suurlinna. Kõrvalmärkusena: inglise raudteel (siseühendus) on III klass mugavam kui meie II. Inglise III klassis on pehme plüüšpolster, kuna meil teatavasti päälisriie puudub ja istme alastiolekut katavad mingi triibuline kate. Oli juhus istuda mõni aeg Inglise I klassis. Vahe oli ainult plüüšpolstri värvis, ja pääle selle oli I klassi istme kohal peeglid. Näis ka puhtamana. Kuid puhtuse suhtes on inglane meile võõrastavalt „vaba“: endastmõistetavusega viskab inglane tiku ja sigaretti otsad põrandale jalge alla, samasse lähevad ka apelsinikoorid ja kompveki paberid, sigareti tuhk ja muu praht. Maastik King's Lyon'ist Londoni, nähtuna vaguni aknast, meelestas Lõuna-Eesti maastikku.

Sooritasin oma reisi täiesti üksinda, omapääd, kasutamata olematuid tutvusi, reisujuhiseid. Olles Londonis ostsin omale plaanid ja Londoni juhised, ning päevase kava koostas in igal hommikul. Seega võisin käia just sääli, mis mulle meeldis, sõltumata juhiste ja juhtide tahtest.

See oli ühtlasi mu esimene välismaa reis. Kui siis sattusin õhtul Londoni Liverpooli jaama ajal, millal pannakse kinni ärid ja kontorid ning millal selle jaama hiigelsuur hoone üle 40 platvormiga on kiilunud täis rahvast kui meil suurte paraadide ajal (võrreldes tihedust, mitte hulka!) mõni avalik plats, siis tundsin vagunist astudes hetkeks

jubedust. Tundsin enda tähtsusetust ja mannetust selles hiigel-keerises... Kuid ühtlasi mingit võiduroõmu ja rahuldust hinges, et siiski olen jõudnud siia. Usun, mu silmad pidid hiiglama õnnest ja mu kõnnak iseteadev, kui vapralt sammusin ametniku juure küsima teed. Seda roõmu ja rahuldustunnet tundsin esmakordselt, kui teenisin ise ajalehe müügiga oma esimesed viis kopikat, teist korda, kui astusin välja vangla värvast, kuhu taheti mind määndada aastaid. Ja kolmat korda siin Londonis, ilma-linnas.

Mitmekordsete küsimuste abil pääsin viimaks välja sellest labürindist, Liverpooli jaamast. Sõidud autobussel ümberistumistega ja olingi pooleteise tunni pärast kohal, kuhu võisin saada toa.

Kohe esimesel õhtul tegin käigu linna. Jalgsi. Läksin mööda tänavaid — pidades silmas trammiliini — ligi 2 tundi. Siis käänasin ümber ja tulin tulnud teed tagasi, kartes, et võin eksida. Voodis ei tulnud uni — närvid olid nähtust-kuuldust sedavõrd pingutatud, et üliväsimus ei annud und, vähkresin nii hommikuni.

Väljusin hommikuti kella 8—9 paiku, ja pöördusin koju alles hilja öösel. Ja nii 7 päeva. Enamasti iga õhtul olid jalad suurest käimisest rakkus ja villis, ning pidin leotama neid igal õhtul külmas vees ja võidma, et hommikul mitte olla jalust kange. Tagant järgi mõeldes tundub endalegi uskumatu, kui vähe ma Londonis sõin. Möödus päevi millal ma üldse ei sõänd. Lihtsalt ei tulnud meeldegi ja õhtul olin liialt väsind.

Aga ma ei tunnud nalga. Nähtavasti oli tugevamaid emotsioone kui näjatunne.

„Mida nägid Londonis ja mis meeldis sulle kõige enam“, seda küsimust on mulle esitatud päale tagasisõitu korduvalt. Ja alati ei ole ma osand vastata mõne sõnaga, vaid olen pidanud jutustama nähtust-kuuldust.

London on selleks liialt suur suur-linn et haarata korraga kogu ta olemust ja ulatust, eriti uustulnu-kale väikelinnast. Igatahes on ta suurus niivõrd meeltele mõjuv, et kui päale Londoni sõitsin Amsterdami ja Rotterdami, mis ka Tallin-naga võrreldes suurlinnad, tundus et olen sattunud väikelinna. Ja näis koomilisena Amsterdami tänavliikumise reguleerimine Londoni eeskul-jul. Tundus, nagu oleks see vaid järeelahvimine ilma tõelise vajadu-seta. Ent ometi vajab Tallinnagi tänavliikumine reguleerimist!

Peaaegu seega tunnustama, et Lon-don mõjub esijoones oma suuruse ja ulatusega, inimmassi rohkusega ja oskusega seda massi reeglipäraselt liikuma panna ja ühiskondlikult korraldada. Valdavalt mõjub ka Lon-don oma ehitistega ja neisse koonda-tud kultuurvaradega. Massiivsed hooned, monumentaalsed ehitised, rikkalikult igasuguseid monumente, ausambaid ja mälestusmärke. Näis, nagu oleks kogu Inglise ajalugu raiutud kivvi ja valatud pronksi ning püstitatud siis Londoni täna-vaile.

Loetleksin lühidalt üldtuntud asu-tisi, kus õnnestus käia. Igaüks neist vääriks ja vajaks erikirjutist. Se-davõrd imposantsed ja suurejooneli-sed on need sissesäädeltd.

Kuninglik kunstideakadeemia iga-aastase näitusega maist augustini. Olin siin terve päeva. Ligi 2000 väl-japanekut. Siin avanes muuseumis voi-malus näha palgest palgesse Londoni n. n. paremiku, seltskonna koore-kihti. Siin oli esitatud vaid akadeemiline kool, modernid voolud puu-dusid. Tehniliselt viimistletud, eriti portreed, mida näikse eriti harrastav-at. Pildid hinnad kuni 1000 nael-sterl.

Admiraliteet kuulsa Admiraliteedi kaarega, Inglise panga maja, Briti Muuseum, kus samuti veetsin terve

päeva. See asutis jättis minusse kõige sügavamale mulje. Olin häm-mastatud esemete hulgast mis siia koondatud ja põhjalikkusest, millega need korraldatud. Kui võimalik, vee-daksin ainuüksi siin 7 päeva. Kun-ninglik Buckinghami palee, Tolle-hoone, Kristall palee, ehitatud ainult klaasist ja rauast. Kuulsad dokid — laeva tellingud, massiivsed ehitised. Parlamendi hoone. Muuseumis olin paar tundi alamkoja istungil. Aru-tati parajasti jõuvankrite sääadust. Börs. Välisministereiumi maja, osa-riikide-dominioonide hooned: India, Austraalia, Kanaada, Lõuna-Aafri-ka, Mormor kaar Hyde pargi juures. Monument — Londoni kõrgeim torn — 212 jalga. Ronisin ka sinna. Tuli teha 345 astet. Tornitõusuks avanes suurepärase panoraam üle Londoni ja Thames'i jõe. Rida kirikuid: Westminster Cathedral, St. Paul's Cathedral ja mõned teised. Kuulsin ära õhtuti kaks teenistust. Eriti meeldis kooripoiste laul — oli tõsine muusikaline nauding neid kuulata.

Londoni kuulus loomaaed ja ak-vaarium, kus veetsin terve püha-päeva. Hyde park — londonlaste armastatuim ja suurim park. Muide, parkide poolest on London väga ri-ka, kuid pargid suletakse suvel ju-ba kella 10, talvel varemgi. Hyde pargis on laupäeval ja pühapä-vel suured miitingud. Parimad ja hoogsamad kõnelejad olid kommunistid. Üldiselt näis endaavaldus ole-vat õige vaba. Panin tähele, kuus Hyde pargis grupp noorimehi orga-niseeris laulu. Varsti oli nende ümber suur järg, kes kõik innuga kaasa laulsid. Pärast löid poisid, kes näisid pisut viinatunusta, laulule vembu sisse: algasid viisakalt, aga lõpurefräänist tegid lorilaulu ja said siis naistelt hurjutada, kes olid ko-gund laulu kaasa tegema. Rahvas aga naeris poiste vigureid hääsü-damlikult kaasa. Huumori tunne näib olevat inglastele õige omane. Seda tundus kõnemeeste esinemis-dest. Kõik need, ka vaimulikud, olid võrtsitatud huumorsete vahepalade-ga. Vahele hüüti sagedasti ja tera-valt.

Londoni muuseumid: National Gal-lery, Loodusteaduslik muuseum, In-dia muuseum, Meremuuseum, Tati

Gallery, Teaduste muuseum. Eriti haaras mind viimane. Siia oli koondatud kogu tsivilisatsiooni ja üksikute teaduste ajalooline areng, nii laiusest kui sügavusest. Võib kadedata Londoni üliõpilasi, kellel sarnane suurepärase õppevahend kasutada. Käisin ka ülikooli hoones.

Londoni südalinn — City — ülemaailma kuulsate tänavatega: Piccadilly, CharingCross, Trafalgar Squer, Oxford Strand, Pall Hall jne. — jätab eriti unustamata mulje õhtul, kus risttänavate kohal majad upuvad valgusreклаami tuledesse. Säälna reklaam ei ole liikumatu nagu meil, vaid alatas vahelduv. Siin viskab pimedusest esile fontään, kust purskab välja sõnu, mis peavad sind veenma et need sigaretid on parimad ja sääal joonestab tulekeele sinule pokaali ja valab selle täis kobrutavat õlut ning lisab juure, et see on parim sinu tervisele. Nii on neid kümneid-sadandeid. Ning ümberringi voolab rahvas nagu meil vanaaasta õhtul Viru tänaval ja tänavat mööda kihutavad auto auto küljes.

Autobusside kiirus on Londoni tänavail võrratult suurem kui meil. Kui tee on vaba, laseb autobuss täie kiirusega. Seisab aga selle eest ka tihti.

On huvitav ka vaadelda kuidas Londoni politsei-bobby — reguleerib liikumist. Kohati on seatud üles ka valgussignaale ja tornid, harilikult tehakse seda otse tänavalt. Kõik sünnib kärata ja vaikselt. Selle tõttu on tänavail liikumine sääal isegi hädaohhtikum kui meil, kus päälekihitumised nii sagedased.

Püüdsin välismaal igas linnas käia kõige viletsamas ja vaesemas linnas, ning võrdluseks rikaste linnas. Ja Londonis on see kontrast eriti suur ja masendav. Mul ei õnnestunud pääseda korterite sisse, aga juba välinegi pilt tõendas, et Londonis — nagu vist mujalgi suurlinnades — elab inimesi halvemais tingimuses kui meil. Väga meeldivad olid aga mõned töölislinaosad väikeste aedlinna taoliste majadega. Kahjuks olevat neid aga võrdlemisi vähe Londoni kohta.

Noorsotsialistide töömait

Paul Vihalem: Kapitalismi kriis ja noorpõlv.

Kriisi ajal sotsialistlikul liikumisel on ülesandeks:

Võidelda poliitilise demokraatia ja töölisklassi majandusliku olukorra kindlustamise eest;

tõsta poliitilist teadvust ja näidata, et ainuke pääsetee kriisidest on sotsialistlikult korraldatud majandus; vallutada oma mõjuga ja organiseerida kogu tööliskond;

tõmmata kaasa seni poliitiliselt väheteadlikud keskkihid, esijoones proletaarlik maarahvas.

Seda võitlust on võimalik pidada sirgjoonelise programmi ja kõikumatu taktika abil. Tööliskonna täielik mõju tulunduse organiseerimisele võib alata alles siis, kui töölisklassis ja selle liitlasis on jõudu kõige otustavamaiks pööreteks. Tulunduskriisi kõrvaldamine seega oleneb töölisklassi sisemisest organisatsioonilisest jõust.

Selles võitluses noortöölised, kes kannatavad kõige tugevamini tulunduskriisi, peavad sammuma esirinnas, täna analüüsides kapitalistlikku ühiskonnakorda ja organiseerides selle puuduste kõrvaldajaid, homme aga teostades sotsialistlikku ühiskonda.

Karl Freiberg: Poliitilise kasvatusesihid.

Ei saa olla erapooletut ja apoliitilist kasvatust. Iga kasvatus on sihilik ja poliitiline, sest kasvatus on teatud suuna andmine kasvatatava vaimlisele, maailmavaatelsele, ühiskondlikule ja eetilisele arengule, kusjuures suuna andmine just eetilise, ühiskondliku ja poliitilise maailmavaate alal moodustab kasvatuses olulisema osa. Sellepärast on ka meie praegune kodanline kool sügavalt ja põhimõtteliselt poliitiline kool. Kasvatuse erapooletuks kuulutamine kodanluse poolt on ainult puru silma ajamine, et erapooletuse sildi all pa-

remini teostada oma poliitilise kasvatus-
sihte.

Töölisklass peab olema valvel, et kodanluse poliitiline kasvatus ei mür-
gitaks ka proletaarliku noorsoo ilma-
vaadet. Selleks tuleb kõigi abinõu-
dega mõjutada kooli, et selle kasva-
tusmeetodites nõrgestada kodanlise
kasvatuse suunda. Samuti peab töö-
lisklass oma poliitiliste ja kultuuri-
liste organisatsioonide töös erilist
rõhku panema poliitilisele kasvatus-
tööle, et luua vastukaalu kodanlisele
kasvatusele.

Töölisklassi poliitilise kasvatus-
suunaks võib olla ainult sotsialism,
kusjuures sotsialismi all ei tule
mõista mitte ükski poliitilist, majan-
duslikku ja ühiskondlikku liikumist,
vaid ka kultuurliikumist kõige laie-
mas mõttes. Sotsialism ei ole mitte
ükski ühiskonna tulunduslik ümberloo-
mine, vaid ka kultuuriline.

Sotsialistlik ühiskond ei eelda mitte
ükski sotsiaalselt revolutsiooni, vaid
ka uusi inimesi, kes suudavad selle
revolutsiooni teostada ja kindlusta-
da. Sellepärast peab sotsialistlik kas-
vatus haarama kõiki kultuuralasid,
kõiki eluavaldusi, igale poole püüdes
püstitada uusi sihte, uusi ideaale.

Kasvatuse sihid võivad olla kitsa-
mad ja laiemad. Kodanlise klassi kas-
vatuse sihid on kitsalt klassipäraseid
ja egoistlikud, on suunatud oma klassi
kasuks ja teiste kurnamisele, rajatud
vana maailmakorra alalhoidmisele.
Sotsialistlik kasvatus, olles küll töö-
liskonna klassihuvide teenistuses,
omab ometi üldinimlikke sihte, sest
sotsialismi sihiks on kõigile inimese-
tele luua soodsaid arenguvõimalusi,
inimest vabastada sotsiaalseist ja
majanduslikest köidikuist, talle anda
kõige laiemaid võimalusi kultuurili-
seks, vaimliseks ja eetiliseks kasva-
miseks ja eneseteostamiseks. Sotsia-
listliku kasvatus- sihiks on arendada
välja kõiki inimese loomingu võimeid
nende laiuses, sügavuses ja intensiiv-
suses, seades töö kui inimese aktiiv-
sema eneseavalduse meetodi oma
nurgakiviks.

Vähemusrahused

Tallinna Noorsotsialistliku ühingu
juurde on tekkinud juudi sektsioon,
kes peab hoolikalt sidet Läti ja Poola
juudi sotsialistlike noortega.

Neeme Ruus,

meie Liidu senine sekretär, lahkus
Eestist ja asus üheks aastaks Rootsi
esperanto õpetajaks. Et tuleval aastal
sm. Ruusil tuleb minna sõja-
väkke, ta on taganend tegevusest
paariks aastaks. Loodame, et ta
kord asub meie Liidu tegevusse uute
põhjamaiste kogemustega!

Liidu juhatuse tööst

Liidu juhatuse otsusel korralda-
takse 3. oktoobrist 8. novembrini
organiseerimiskuu hüüdsõnade all:
Liikmete arv kahekordseks! Tege-
vus intensiivseks! Sel puhul korral-
datakse rida organiseerimiskursu-
seid, kinniseid ja avalikke koosole-
kuid.

Augustist alates ilmub „Igapäeva
Rünnak“, organisatsiooniline bülle-
tään ühinguile ja ühingute funktsio-
nääridele.

Valmistusel on rida kõnekonsepte
ja õpiringide kavru.

Noorsotsialistlik käsiraamat

„Noorsotsialistlik käsiraamat orga-
niseerimistööks“ ilmub neil päe-
vil. Raamat, mille on koostanud sm.
Andresen, käsitleb ühingu kõiki töid
ja annab vajalisi juhiseid. Hind
müügil 80 senti.

Kirjandust

Dr. Arkadij Gurland: Das Heute der proletarischen Aktion. Sotsialistliku töölisliikumise praeguste põlevate ja lahendustootavate küsimuste käsitus, kuid sellisena mitte harilik raamat: see on meetodikindla marksistliku teadusmehe kerge ja päevakohane raamat, mis hüüab revolutsioonilise sotsialismi poole, hoiatab aga kergest, vastutamatast ja viljatust opositsioonitamisest.

Gustav Suits: Noor-Eesti nõlvakult. Kahe revolutsiooni vahel.

Raamatuse on kogutud rida artikleid, mis on kirjutatud tervelt 18 aasta kestes. Need on kirjanduseinimese lähenemiskatseid ühiskondlikele aladele, vabameelse rahvuslase lähenemisi töölisliikumisele, individualismi rõhutaja arvustusi ja hinnanguid marksistlikule sotsialismile. Õige, kogu raamatu kestes ei leita ideoloogilist kooskõla töölisliikumisega, kuid jõutakse selle pooldamiseni, ja „üle klasside“ seisva humanisti mõtiskelud viivad kodanlise võimu eitamiseni.

Suits on olnud teenäitajaks mõnelegi sotsialistile. Suitsu omaaegsed — ja küllap unustatudki väited kunsti olemusest üle klasside ja

klassivõitluse on leidnud poolehoidjaid hilisemate sotsialistide seas. Suitsu ennemaailmasõjane Bernsteinilt laenatud väide: põhimõttelised vastased ei ole mitte niivõrt liberalism ja sotsialism kui kapitalism ja sotsialism — on leidnud hiliste ja värskeltsündind sotsialistide seas ometi palju ja palju toetust. Nii juhtub!

Autor ei nõua oma raamatu asetamist evangeeliumi kohale. Lugegem seda kriitilise vaimu abil, ja küllap arvustame sääl mõndagi.

Sotsialistlikud ajaküsimused. Selle päälkirja all ilmub seeria kergeid ja huvitavaid aktuaalpoliitilisi brošüüre, mis on väärtuslikud meilegi. Esimeseks on fašistlike ametiühingute käsitus (*Düwell: Gewerkschaft und Nationalsozialismus*), siis tähtis Venemaa uuendumise küsimus (*Engelbert Graf: Die Industrialisierung der Sowjetunion*), kolmandaks sotsialistliku partei distsipliini ja isikuvabaduse küsimus (*Anna Siemsen: Parteidisziplin und sozialistische Überzeugung*). Seeria jätkub ja pakub rohkesti huvitavat. N. A.

Number ilmud 27. aug. 1931.

TALLINNA TÖÖLISTEAATER

VÄIKE TARTU 25 (VANA ESTONIA)

Hooaja avamine 20. septembril — Maksim Gorki: Põhjas

Järgmised esietendused: V. Katajev: MILJON PIINA (4. oktoobril)
Friedrich Wolff: CYANKALI (25. okt.)

Etendused igal pühapäeval, neljapäeval ja laupäeval

Tooge kaasa oma seltsimehed ja tuttavad!

„RÜNNAK“, Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja. Toimetus: *Nigol Andresen, Karl Freiberg, Erik Tuiman*. Vastutav toimetaja ja väljaandja *Mihkel Mikkelson*. Ilmub Tallinnas kord kuus päale juuni ja juuli. Tellimishind: aastas 1 kroon 50 senti, 6 kuud 80 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31. — Postkast 367.

Kirjastus o.-ü. „Täht“ trükikoda Tallinnas.